

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

Lausuntopyyntönnö 8.6.2015, Dnro YM031:00/2014

Luonnos kansalliseksi pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintaohjelmaksi

Ympäristöministeriön työryhmässä on laadittu luonnos kansalliseksi pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintaohjelmaksi. Ohjelmassa esitetään miten pilaantuneiden alueiden riskienhallinta ja kunnostus hoidetaan Suomessa kustannustehokkaasti ja kestävästi ottaen huomioon terveyden- ja ympäristönsuojelu parhaalla mahdollisella tavalla. Ohjelman päämääräksi esitetään, että pilaantuneiden maa-alueiden riskit terveydelle ja ympäristölle on poistettu vuoteen 2040 mennessä. Päämäärän saavuttamiseksi on esitetty kuutta tavoitetta, joista keskeisin on kansallinen tutkimus- ja kunnostusohjelma. Riskienhallintaohjelma sisältää myös ehdotuksen valtion jätehuoltotyökokonaisuuden uudistamiseksi.

Kuntaliiton lausunto

Kuntaliitto on ollut mukana ohjelmaa valmistelleessa työryhmässä ja katsoo, että tämän näkemykset on työssä otettu pääsääntöisesti hyvin huomioon. Kuntaliitto on jakanut lausuntopyynnön laajasti kuntiin lausunnonantoa varten.

Luonnoksen tavoitteet ovat hyviä ja pilaantuneiden alueiden viitekehyksessä toimivien tahojen erityispiirteitä, keinoja ja mahdollisuuksia tavoitteiden saavuttamiseksi on pohdittu laajasti. Eriytyisen ansiokasta ohjelmaluonnoksessa on sen sijoittaminen osaksi muita ajankohtaisia asiaan liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä suuntauksia ja tavoiteasiakirjoja (Kappale 8 Riskienhallintaohjelman koherenssi muiden politiikkojen kanssa)

Kunnan roolit ja yhteistyö

Kuntien kannalta keskeistä, mutta vaativaa on ottaa huomioon kuntien moninainen rooli pilaantuneiden alueiden hallinnassa. Kunta voi olla maanomistaja, pilaantuneiden maiden (PIMA) kunnostusten ja tutkimusten tilaaja, viranomainen, toiminnanharjoittaja ja maankäytön suunnittelija. Ohjelmaluonnoksessa on kohtalaisesti ymmärretty maankäytön suunnittelun ja ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväkokonaisuus, mutta kunta maanomistajana ja pima-töiden tilaajana on jäänyt tekstissä vähemmälle huomiolle. Tilaajat tarvitsevat avukseen selkeitä ja ytimekkäitä ohjeita optimaalisten tutkimus- ja kunnostustöiden tilaamiselle. Esim. toimialoittainen vakiolista tutkittavista yhdisteistä ja lisäksi huomioon otettavat asiat sekä karkeat ohjeet tutkimuspisteiden määrästä olisivat käyttökelpoisia työkaluja kunnille edistämään järkeviä tutkimuksia ja sitä kautta järkeviä ja kustannustehokkaita kunnostuksia. Kaiken kaikkiaan tarpeen on tiivistää eri asiantuntijoiden, kuten ely-keskusten pima-viranomaisten ja -asiantuntijoiden yhteistyötä kuntien eri toimijoiden kanssa ja ottaa kuntien eri toimijoita mukaan koulutuksiin ja parantaa kunnille käyttökelpoisen ohjeistuksen saatavuutta.

Pilaantuneiden maiden viranomaistehtävät

Etäinen ja vähäinen yhteistyö elyjen pima-viranomaisten ja kuntien välillä ja pima-ilmoitusten pitkät käsittelyajat voivat pahimmillaan haitata kuntien järkevää maankäyttöä ja sitä kautta myös kestävänn kunnostusten edistämistä ja luoda esteitä tai hidasteita cleantechille ja kiertotaloudelle. Kunnat voivat ympäristönsuojelulain edellytyksin ottaa toimivaltaansa lähtökohtaisesti ELY-keskuksille säädetyn pima-viranomaisuuden. Näin on tehty vain suurimmissa kaupungeissa, joissa resurssit ja asiantuntemus ovat olleet tehtävään riittävät. Kunnat eivät saa erillistä korvausta tai muuta rahoitusta valtiolta tehtävän hoitamiseen ja siihen liittyvän Maaperän tilan tietojärjestelmän (MATTI-tietojärjestelmä) ylläpitämiseen oman kuntansa osalta. Kuntien tehtävien rahoittamisen osalta hallitusohjelmakirjausten valossa tämä toimintatapa on kyseenalainen.

Kaupungeissa, joihin viranomaisuus on otettu, on koettu, että se on pääsääntöisesti sujuvoittanut hankkeiden etenemistä mm. eri toimijoiden välisen tiiviin yhteistyön johdosta. Myös keskisuurissa kunnissa oma viranomaisuus voisi edistää järkeviä kunnostuksia ja sujuvoittaa hankkeiden etenemistä, mutta kunnissa ei ole osoittanut resursseja viranomaisuuden hoitoon. Näin ol- len tulisi harkita, voitaisiinko kunnille tarjota valtiolta poistuvan tehtävän myötä rahoitusta vi- ranomaisuuden hoitoon. Tämä myös vähentäisi päällekkäistä työtä kuntien ja valtion välillä, kunnat kun jo nykyisellään joka tapauksessa perehtyvät valtion luvittamiin kunnostuskohteisiin lausunnonantajina. Kategorisesti tehtävää ei tulisi kuitenkaan kunnille säätää, sillä pienissä kun- nissa ko. erityisosaamista vaativan tehtävän hoitaminen harvoin vireille tulevien tapausten koh- dalla ei ole tarkoituksen mukaista tai kustannustehokasta.

Maa-ainesten hyödyntäminen

Pilaantuneiden alueiden kestävä kunnostus ja jätelain hierarkia pitää sisällään esim. lievästi pi- laantuneiden maiden hyödyntämisen mahdollisimman lähellä syntypaikkaansa sekä maiden ly- hyet kuljetusmatkat käsittely- ja loppusijoituskohteisiin. Pilaantuneiden maiden hyötykäyttöä rakentamisessa voitaisiin edistää kannustimilla ja erityislainsäädännössä. Esimerkiksi työn alle otettavan nk. MARA-asetuksen soveltamisalaa tulisi harkita laajennettavaksi ko. maihin tai tut- kia mahdollisuudet muuhun kevennettyyn viranomaismenettelyyn pima-maiden hyötykäytössä. Uusitus ympäristönsuojelulaissa säädetty maiden hyötykäytön yhdistäminen pima-ilmoitusten käsittelyyn on hyvä esimerkki viranomaiskäsitteilyn sujuvoittamisesta tässä asiassa.

Lyhyiden kuljetusmatkojen mahdollistamisessa, rakentamisen ja hyötykäyttökohteiden aikatau- lujen yhteensovittamisessa oleellisessa roolissa ovat niin kuntien maankäytön suunnittelusta, rakentamisesta kuin ylläpidostakin vastaavat tahot sekä alueelliset massatarkastelut.

Alueiden käyttö

Tavoitteet alueidenkäytön osalta, kuten nk. brownfield-alueiden käyttöön otton suosiminen neitseellisten alueiden sijaan, on toivottava suuntaus, mutta erityisesti alueilla, joilla maankäy- tön paineet ovat vähäiset, on niiden käyttöön otton kustannushyödyt vaikea osoittaa. Kuten oh- jelmaluonnokseen onkin kirjattu, työkaluja pima-alueiden käyttöönottoon liittyvien lisäkustan- nusten ja toisaalta alueiden tiivistämien, olemassa olevan infran hyödyntämisen tuomien kus- tannushyötyjen summaamiseen, eli pitkän aikavälin kustannusten/säästöjen laskemiseen tarvi- taan työkaluja. Itsearvoisesti nuhraantuneiden alueiden käyttöön otto pima-kunnostusten toi- vossa ei välttämättä aina ole kokonaiskestävyyden kannalta edes järkevää. Näin saattaa olla sil- loin, jos ko. alueet eivät ole riittävästi kiinni muussa yhdyskuntarakenteessa.

Jätehuoltotyöt

Kuntaliitto pitäisi järkevänä, että nyt kussakin ely-keskuksessa käsiteltävien valtion jätehuolto- työavustusten käsittely ja tehtävään liittyvä, erityisosaamista vaativa kilpailutus keskitettäisiin. Rahaa tulee pystyä jakamaan sinne missä riskikohteita kulloinkin kunnostetaan ely-keskusten toimialuerajoista huolimatta. Tässä tulee kuitenkin huolehtia, että asiantuntijapalvelua tarjo-

taan jatkossakin tasapuolisesti sitä tarvitseville. Tärkeää yhteiskunnan varojen oikeudenmukaisen jaon kannalta on, että kunnan kunnostusvastuulle vastuuketjussa siirtyvät kohteet katsotaan jatkossakin nk. isännättömiksi. Lisäksi kunnalla maanomistajana tulee olla oikeus tukeen riskikohteiden kunnostuksissa vastaavasti kuin muillakin maanomistajilla.

SUOMEN KUNTALIITTO

Alueet- ja yhdyskunnat

Jarkko Huovinen
kehityspäällikkö

Miira Riipinen
ympäristöpäällikkö